

Kralj Peter o prosveti in šoli.

V Švici in Franciji je videl knez Peter, da je prosveta, omika duha in omika telesa najspešnejše orožje v miru in na vojni. Zato je posvečal kot kralj največjo pažnjo povzdigi šolstva in učiteljstva. Pri vsaki priliki je pokazal, da smatra dobro in vestno učiteljstvo za glavni stebel države. Rad se je razgovarjal z učitelji ter pokazal da ima izredno mnogo praktičnega smisla za dobro narodno šolo. V razgovoru s članom Učiteljskog Udruženja v Beogradu je kralj Peter označil šolo »temeljem, na katerem stoji državna zgradba«. Njegovo mnenje je bilo, da šola nima samo naloge, učiti otroke osnovnih nauk, nego da mora šola širiti tudi v široke narodne moralo, značajnost, domoljublje in prosveto, a še posebej telesni razvoj in utrjevanje v telesni odpornosti. »Brez telesnega zdravja ne velja nič niti moralna, niti umstvena omika«, je dejal. »Zato je vezbanje telesa z gimnastiko vrlo koristno za šolo. Telovadba je zelo važen predmet in nad vse priljubljen pri Švedih. Gimnastika rodi pri tem narodu take rezultate, da se jim mora čuditi vsak človek. Vsi Švedi brez razlike spola so zdravi, čili, jedri v licu, polni v obrazih in zato lep narod, da ga je milina gledati. To so uspehi gimnastike po šolah in med narodom. A kaj vidimo pri našem narodu v tem oziru?«

Taki moderni nazori kralja Petra so kajpada močno vplivali na razvoj telovadbe med Srbi in ko se je osnovala Jugoslavija, sta kralj Peter in njegov sin Aleksander takoj pokazala, da imata je Sokolstvo najvažnejše, najljubše. Sokolstvo goji moralo, prosveto in zdravje, disciplino, značaj in narodni ponos ter je zato po želji kraljevi državi res v vsakem pogledu najkoristnejše.

Govorec telovadbe in uspehi telesnega utrjevanja so se pokazali nad vse blagodejni za Srbijo takoj v prvi balkanski vojni in uprav silajno v svetovni vojni leta 1914—1918. Srbianski vojak je bil priznan najboljši na svetu, a njegova telesna odpornost naravnost čudovita. Kralja Petra vojniki niso bili le najbolji disciplinirani, moralni in hrabri, nego so vzdrževali narore, muke in pomikanje, skratka: trpljenje, ki bi bilo uničilo do poslednjega moža vsakršno drugo armado. Napoleon bi z armado srbijansko ne bil doživel ruske katastrofe in tudi kralj Peter je izšel iz neklenskih težkoč končno zmagošlaven, ker je pravočasno mislil na svoj narod tako, kakor je mislil Tyrš na češkega in srbijske slovanskega.

Ideje Tyršove so imele v kralju Petru samostojnega zagovornika in gorečega glasnika ter imajo iskrenega prijatelja tudi v našem bodočem kralju — regentu Aleksandru. To svoje prijateljstvo je Aleksander jasno pokazal povsed in tudi v ljubljani!

Zato pa se naše Sokolstvo lahko ponosno zaveča, da deluje že dolga desetletja ne le v duhu Tyrševem, nego tudi v duhu kralja Petra in regenta Aleksandra, prvega in drugega vladarja Jugoslavije. »Slov. Narod«.

FR. BRINAR:

K poglavju o tovarištvu.

Veličastna je stavba našega Udruženja in vez, ki spaja to stavbo, da je trdna in silna, da imponuje našim prijateljem in neprijateljem, je duh tovarištva, ki vlada v njej. Dokler je v nas pravo tovarištvo, smo nepremagljivi; s trenutkom pa, ko začne pojemati duh tovarištva, bo začelo pokati v naši trdni stavbi. Tovarištvo družji netovarištvo razdružuje. Netovarištvo je rodilo Slomškovo zvezo. Ob prevratu so prišli trezni srbski tovariši ter so nam zaklicali, da naj razderemo podeželske stanovske zveze, na podlagi okrajnih učiteljskih društev pa da naj osnujemo skupno centralno udruženje. Zaveza je slušala glas tovarišev ter je likvidirala. Zakaj ni Slomškova zveza tega storila? Drugi oziri so bili močnejši nego tovariški.

Ni ga stanu, ki bi bil bolj raztresen po deželi nego je učiteljski. Vsed tega je nujno potrebno, da iščemo medsebojnega stika. Brez pogostega, ožjega, medsebojnega in osebnega občevanja ni tovarištva. Ni pa primernejšega skupnega shajališča za nas, nego so učiteljska društvena zborovanja. Naša organizacija ni samo bojna falanga za doseg naših moralnih in materialnih koristi, ne, v njej se mora gojiti tudi duh tovarištva, drugače ta falanga odreče. Učiteljsko društvo bodi vzgajališče tovarištva! Dru-

štva, v katerih se ne goji tovarištva, zapadejo mrtvilo.

Naše Udruženje je sezidano na učiteljskih društvih. Kdor ni član svojega pristojnega društva, ne more biti član Udruženja. To stališče je edino pravilno. S tega stališča moramo tudi motriti izročitev meščanskošolskega učiteljstva iz okrajnih učiteljskih društev. Zapustili ste nas ter ste se strnili v lastno društvo, v katerem se pa zaradi krajevne raztresenosti morete shajati le po odsekih. Vse bi vam lahko in rade volje priznali: lastni predel v glasilu, poseben odsek v Ljubljani in v Beogradu, samo v društvih naj bi bili ostali. Umevno je vaše ogorčenje radi krutih zapostavljanj, ki so se vam pripetila. Če so na višjem in najvišjem mestu ponovno na meščansko šolo kratkoma pozabili, je res malo preveč. Naravno je, da ste se zganili, a žal, pri tem ste pa kaznovali naša okrajna društva, ki so na vašem zapostavljenju čisto nedolžna. Iz naših vrst ste se izkristalizirali, cvet učiteljstva ste poklicani ste, da bi nas vodili. A vi nas zapuščate? S tem zadaste hudo rano naši organizaciji.

Toda govoriti mi je o tovarištvu. Pojdimo vase! Mogoče pa pogrešate v društvih tiste spajajoče tovariške vezi, o kateri govorim. Po društvenih poročilih, v katerih se naj zrcali barometer tovarištva, sodeč, moram konstatirati, da se je v nekaterih društvih začelo novo živahno gibanje. Temu nasproti se mi pa zdi, da je pa v nekaterih društvih, posebno v onih z množičnim članstvom, začelo pojemati nekdanje nepriliceno tovariško razmerje. Neprijeten duh oficijelnosti se vtihovalja v naše vrste. Zbiramo se kakor bi prihajali h kakemu koncertu ali v gledališče, ne pa na tovariški sestanek. Kje je tisto veselo pozdravljanje in stiskanje rok? Tiho povpraševanje na uho, čigava je ona, kdo je oni, mesto da bi se drug drugemu približali in se z njim seznanili. Kdo še danes odjavi svoj izstop iz društva v slučaju preselitve? Blagajnik mora stikati za njim zaradi zastale plačilne obveznosti. Kje so časi, ko smo odhajajočim tovarišem prirejali prigrizne poslovnice? O pripadnikih našega stana, ki stoje izven organizacije, ne besede. Sami si dajejo s tem primerno kvalifikacijo. Pa članstvo! Ali se ti res ne zdi vredno da bi se na prijazno vabilo k zborovanju ne opravičil, če se ga ne moreš vdeležiti? In naši sestanki o oficijelnem delu zborovanja, kje so? Ali se nimamo ničesar pomeniti? Kako lepi so bili nekda taki sestanki! Koliko okrepčila, koliko prijetnih utisov sme nekda poslali s tovariškimi sestanki na svoje samotne domove! Marsikaj mi je še na srcu, pa bodi dovolj! Govoril sem o tovarištvu. Stara pesem, ki pa je tako lepa, da naj ne bo nikoli izpeta.

V organizaciji je moč, a le tedaj, ako ista sloni na tovarištvu.

A. FAKIN:

Še o kvalifikaciji, nameščenju in izvenšolskem delovanju.*

V svojem članku »K besedi o nastavitvah« v 23. številki »Učit. Tov.« sem zavzel stališče, da naj bi se pri v službi vestnem in točnem ter moralno živečem učiteljstvu upoštevala pri nastavitvah v prvi vrsti službena starost; a pri ostalem učiteljstvu na kvalifikacija in potem šele drugo. — Iz tega je razvidno, da ne omalovažujem kvalifikacije, sem celo še njen odtolčen pristaš, a ne individualne in krajevene, marveč splošno enotne. Sedanja službena ocena, ki obsega že šest točk: 1. zmožnost, 2. metoda, 3. marljivost, točnost in vestnost, 4. uporabnost, 5. vedenje, 6. opornost in ki naj bi po mnenju nekaterih dobila še par novih točk, je dlakocopska in se bliža navadnemu šolskemu spričevalu. — Učiteljske mora skrbeti, da se strokovna in splošna ter metodična naobrazba v učitelju združji in mu preide v dušo. Ako je sedaj tak učitelj marljiv, vesten in točen v svoji službi, ni brez zmožnosti in metode in tudi se na brže njegova uporabnost s službenimi leti gotovo stopnjuje. Učitelj ne bodi metodično vkljenen temveč svoboden v okviru splošnih metodskih načel. Zato naj bi obsegala službena kvalifikacija učitelja le marljivost, vestnost in točnost občevanja in vspehi; a to naj se ne ocenjuje s petimi, marveč le s tremi redovi.

Dobi se nadzornik, ki ne pozna slabšega kvalifikacijskega reda od »izvrstno«, a drugi pa ne boljšega od »hvalevredno« itd. Tako je lahko dober učitelj v enem

* Z današnjim člankom smatramo polemično med tov. Fakinom in tov. Potočnikom za končano. Opom. ured.

drugem okraju. Tudi je brezdvomno, da bi učitelj, ki službuje na z učili dobro preskrbljeni šoli lahko boljše, gotovejše in vspešnejše nastopal, nego učitelj na šoli brez vsakih učil. Isto se dogaja z učiteljem v dovolj veliki, zračni in svetli sobi itd. Na ta način sta lahko še celo v lastnem okraju dva enako zmožna učitelja različno kvalificirana. Tudi učni material na deželi, mestu in trgu se razlikuje. Iz tega je nač jasno, da pri nameščenjih ne sme službena kvalifikacija igrati absolutno prvo ulogo in je v takih slučajih (pri takem učiteljstvu) vsekako boljše v prvi vrsti upoštevati službeno starost.

Teorizirati o kvalifikaciji je jako lepo in priznati moram, da se mi izvajanja tovariša Potočnika v njegovem članku v štev. 29. »Učit. Tov.« prav dopadejo; a žalibog v praksi ni vse tako.

V svojem članku nisem smotrenega izvenšolskega delovanja samo nagradil — kot prvi tovariš Potočnik v 29. številki »Učit. Tov.« — s frazo »hvalevredno«, temveč sem je učiteljstvu tudi »toplo priporočal«. Trdim, ja učitelji, ki se ne zaveda, da je učitelj naroda — ni pravi učitelj. Vendar pravi učitelj ne bo iskal za izvenšolsko delovanje priznanja in nagrade v kvalifikaciji — in delo onega učitelja, ki dela izven šole je zaradi kvalifikacije, je zelo dvomljivega uspeha. Poznam tovariša, ki se dasti voliti v vsa mogoča društva in korporacije, zgubi v neplodni seami teh društev velikanskega dragocenega časa, ki bi se sicer dal v posueh šoli plodonosno izkoristiti. Zato naj ne povabimo učiteljstva na izvenšolsko delovanje s kvalifikacijo, ker s tem bomo šoli več škodovali nego koristili. Tudi ne vem, kako bi klerikalni nadzornik klasificiral izvenšolsko delo učitelja pri Sokolih — pri Orlih in — narobe.

Po mojem mnenju bodi učitelj na svojem mestu v prvi vrsti v šoli; pridobi otroke — ima kmalu tudi njihove starše. Zato se mora vsak učitelj vsak dan za vsako uro na pouk dobro in temeljito pripraviti, zasledovati znanstvene revije in najnovejše knjige, popravljati pismene vaje in naloge itd. — Prosti čas, ki ostane učitelju po vsem tem delu na razpolago, mora — ako hoče biti učitelj naroda — posvetiti širši narodni prosveti; a to le zaradi naroda samega, a ne zaradi kvalifikacije.*

* Ker so vprašanja kvalifikacije, nameščenja in delovanja izven šole važna, bi bilo dobro, da bi ta vprašanja okrajna društva obravnavala in svoje sklepe predložila poverjenstvu UJU.

BOŽO RAČIČ:

Razstava otroških ročnih del.

V Zagrebu priredijo od 10. marca do 10. aprila 1922, pod pokroviteljstvom prosvetnega ministra g. Svetozara Pribičevića razstavo otroških ročnih del. To vest prinašajo listi. Potrebno se nam zdi opozoriti že zdaj vse tovariše in tovarišice na važnost te razstave in važnost udeležbe od strani naše dece s svojimi ročnimi izdelki.

Za otroške ročne izdelke se zanimajo n. pr. v Angliji najvišji znanstveni krogi. Lani so priredili v Londonu razstavo ročnih izdelkov, za katero sem namenil 109 predmetov.

Na otroške izdelke polagajo vso važnost in skušajo zainteresovati za nje v prvi vrsti starše in vzgojitelje.

Na videz popolnoma preprosti izdelki imajo svoj dalekosežni pomen. V njih se skriva večkrat samonikeli umetniški talent, ki pa ne dobi vsled nezadostne izobrazbe in vsled spon tesnega vaškega obzorja potrebne razmaha. Navadno kažejo potem taki ljudje precejšnjo ročnost v izdelovanju in popravljanju raznega domačega orodja ali pa se povzpnejo kvečjemu do primitivnega diletanta. Na deželi imamo večkrat priliko opazovati take samonikle talente, ki prekašajo s svojimi risbami in drugimi izdelki svoje součence. Le škoda, da nimajo navadno ti reveži sredstev, da bi se izobrazili in tako potonejo v vsakdanosti. Avstrijska vlada ni imela smisla, da bi bila podpirala take ljudi. Danes pa nam jamči že sama oseba prosvetnega ministra, da se bodo dobila sredstva za nadaljno izobrazbo umetnikov-samonikov. Prepričani smo, da se boče na ta način razvil marsikak naiven pastirček-rezbar v resnega umetnika.

Iz otroških izdelkov gleda individualnost učenčeva in obenem narodni karakter. Zato je treba skrbno paziti, da ne vplivamo na delavca, kaiti sicer preti nevarnost, da se pokvari bistvo. Strokovnjaško oko pa tudi takoj opazi tujo po-

moč in s tem pade vrednost predmeta in razstavljalec. Učitelj naj daje kvečjemu pobudo za ustvarjanje in oskrbi mogoče material, ki ga na naj da učencu na izbiro.

Marsikdo bo v zadregi zaradi izdelkov, ker ne ve kaj naj bi nabiral. Poznate li kaka otroška dela, ki ste jih videli že dostikrat, pa ste šli popolnoma ravnodušni mimo njih. Mala Micika je vzela doma ob materini nenavzočnosti iglo s koncem, nekaj kroj in velike škarje. S tem »alatom« sede na lišni prag, ali pa se stisne v kotiček pri vrtni ograji ter začne svoj posel. Sosedova Katica jo glazi in že je pri njej. Začne se razgovor, začne krojiti in šivati. Kmalu je narejen predpasnik, kmalu so gotovi rokavci. Sedaj je treba še punčke ali lutke. Tudi tu je v kratkem času izgotovljena in nosijo jo na krst, pestujejo, milujejo in rajajo z njo... Konec vsemu naredi materin klic. Drugič najdemo na dežju na cesti cel kup kuharic. Ena mesi »testo«, druga je že gotova s kolačem, tretja pa jemlje ravno iz peči. Za Božič je mnogo posla okoli hišnega krita, kjer se postavljajo jastlice. Iz raznih pestril odrezkov izdelujejo naše male bujno evetie in hite postavljati v kotu pri peči svoj Božič. Narejen otroški duh je poln umetniške sile — ustvarja kar naprej dan za dnem. Dečkom je pa dočji pipec verni tovariš na naši, kjer mu kratki čas in ga včasih tako zamoti, da gre živinče v škodo. Prvo, za kar rabi pastirju pipec je za rezanje šib in palic, s kojimi naganjajo živino. Spomniti, ko je šibje moževno, je doba za pisane palice. Takrat najdeš pri vsakem gramu odrezke in obrezke ter razpokane cevke — neuspehe piščalke. Po gozdu pa vidno obeljene mlade kostanje. Iz ljubja so si naredili pastirji kozole, kamor so nabrali rdečih jagod.

Poletje zvabi deco k vodi. Cele delavnice nastajajo ob studencih in potočkih. Mlini se vrste z različnimi kolesi in »kovači« nabijajo po starih kosah ali steklovin. Gradijo se splavi in ladje, ki odnašajo razne tovore v obljubljeno Ameriko. Na lapornatih in glinastih bregovih nastajajo atelieji, kjer se neumorno dela. Lonci, kozice in druga posoda se suši na žgočem solncu. Delajo se razne človeške in živalske figure ter gradijo hiše, cerkve in gradovi.

Ob času trgatve poskušajo delati stiskalnice in tolkače. Pridelki se spravljajo, kleti in shrambe se polnijo. Iz korenja in pese delajo živino, ki jo zapirajo v nleve. Kako? Debeli konec korenja nareje obrtni in podprt z dvema klinčkoma da — pitano prase, ki ne more zaradi debelosti več hoditi. Le še sedi, oprto na prednji nogi. Na enak način delajo tudi estalo domačo živino. Zimski čas prinese v hišo domačo obrt. Stari popravljajo razno orodje in delajo nove stvari: Pletejo koše, košare, sejače, tobolce (oslovničke), kosišča itd. Mali posnemajo ali pa imo bujna fantazijska pomore do novih del. Mali umetniki skrivajo pod zapečkom matne, dele vozov preslice, vretena, kolovrate, nauke itd. Vse to se dela krado-ma, ker jih vedno preganja — metla. Navadno se znajdejo vsi taki »umotvorci« na smetišču, ali pa postanejo žrtev vse miščufočega plamena. Škoda! Vendar pa so tudi podjetni »možje« vmes, ki skrbijo tudi za vnovčenje svojih izdelkov. Za komad kruha ali pest orehov dobi odjemalec marsikaj. Posebno vredne stvari pa gre-do celo ra denar.

Sedanji akademični slikar Klemenčič m. gotovo ne zameri, če povem tu nekaj iz njegovih mladih dni. Ljudsko šolo je obiskoval v Boštanjju ob Savi in je kazal velik talent v risanju — posebno spreten na je bil v rezbarstvu. Narisal nam je nebroj svetnikov, anđelov in Kristov. Delal je lične tabernaklje in monštrance. Še danes lahko najdemo v nekaterih hišah razpela, ki jih je napravil Grofov Francelj kot učenec nonavljalne šole. Vsi smo ga občudovali — oboževali. Imel je k sreči priliko, da se je izobrazil in postal naš slikar. Enako je bilo s pokojnim Šteficem, ki je na izrezjal čuda Marijinih solic. Še enega smo imeli tam doli, ki je stal pod Šteficem vplivom: Tomažinov Jože. Postal je skromen podobar in se preselil že pred več leti v Ameriko. Tovariš Jurko na Razboru nam je nekoč kazal lepe stvarice pastirja-samonika. Preskrbel mu je moistra in čez nekaj let mu je poslal kot hvaležen spomin več lepih del.

Vidimo torej, da nam nudi že šolska deca marsikaj zanimivega in da se pokazuje že v ljudski šoli ne redko lepi talenti. Že iz tega stališča je treba vse pozornosti risarskemu pouku, kamor uvedemo tudi modeliranje.